

opět ztracena, kdyby vedení KSČ nepochopilo, že k lidu už nebude nikdy možné mluvit jako před 18. červencem.

Nikdo si v Československu v tuto chvíli nedělá iluze, že autoři varšavského dopisu rychle pochopí tuto skutečnost a uznají svůj omyl. Tím spíš, že z jejich strany zřejmě o omyl nešlo. Jisté však je, že ztotožnění svrchovanosti KSČ se svrchovaností země významně posílilo šanci malé střeoevropské socialistické republiky přiblížit se realizaci oné utopie, již je demokratický socialismus. Tím spíš, že její statečný boj sleduje se sympatiemi — a poučen našěstí zkušenostmi i bez sebeznámého náznaku vměšování — také všechen ostatní svět.

LL č. 22, 25. července 1968

Jiří Mucha Dialog

Již několik týdnů a vlastně ještě déle se naše vláda pokouší se známými výsledky o dialog s nositeli názorů, kteří, eufemisticky řečeno, nehledí na náš vývoj s porozuměním. Snaží se jim dokázat, že usilovné podpory sdělovacích prostředků, že to, co se u nás děje, není kontrarevoluce, a že organizátorem není Bonn atd. A ke své lítosti, a možná i údivu, nachází hluché uši a slyší odpovědi, které jako by přicházely od obyvatel Marsu.

Tohle optimistické přesvědčení, že stačí upřímně promluvit, vysvětlit si stanoviska a doložit tvrzení fakty na důkaz dobré vůle a pravověrnosti, už zde bylo. Ne, nemyslím na Husovu cestu do Kostnice, ale na beznadějně pokusy spisovatelů o dialog a dorozumění s předchozím režimem. Každý ví, jak to dopadlo. Uši byly hluché, argumenty vymyšlené — sjezd spisovatelů byl také organizován nepřátelskou emigrací v Paříži — a jakákoliv dohoda, nerovnáající se kapitulaci, byla nepřijatelná. Dokonce představa, že bychom mohli očekávat něco jiného, byla pobuřující. Obávám se, že soudruzi z našich nejvyšších orgánů tuto průpravu nemají a chovají proto celou řadu iluzí o formě dialogu se zastánci směru, který vládl až do nedávna u nás.

Alle dnes jde o daleko víc než vloni po sjezdu. Když před třiceti roky táhly davy v zoufalé otupělosti na Hrad, aby po oznámení mnichovské kapitulace bezmocně zíraly do oken presidentského paláce, začala morální katastrofa tohoto národa. Po užasném vzejetí sebedůvěry a obětavosti přišlo rozčarování, po něm zlost a nenávisť, a lidé, kteří byli věru ochotni položit za svobodu Československa život, se zlomyslnou škodolibostí vyhrožovali Hitlerem, který chvála bohu udělá konečně pořádek. Lidé, kteří nebyli ochotni ustoupit ani o píd, chodili nyní po kavárnách vyhazovat židy, chtivě arizovali a servilně sráželi podpačky před cizí uniformou. Co následovalo, zanechalo v lidech horší spoušť než vězení a koncentrační tábory. V kdysi hrdém národě se rozlez-

lo uduvačství, závisť, šmelinaření, a s bídou hospodářskou se rozhostila i bída kulturní.

Krátké pražské povstání, kdy menšina bojovala a většina čekala ve sklepech, jak to dopadne, povstání v době, kdy už nepřítel kapituloval, nemohlo mravní marasmus změnit. Bylo příliš krátkou epizodou, následovanou rabováním, vyrovnáváním účtů, konjunkturalismem a všemi ostatními průvodními zjevy převratů a konců války. Pak následovalo dalších dvacet let křivení páteří, úředně schvalovaného uduvačství a lhostejnosti až k úplné ztrátě občanské hrdosťi.

Nynější trhnuti spácem, náhlé probuzení, přišlo v poslední chvíli. Třicet let je dlouhá doba, vymění se v ní celé generace. A nečekaně člověk znovu poznává tytéž tváře, tytéž oči jako za mobilizace v třicátém osmém, jako zázrakem mizí křivice, rovnají se páteře, zdvihají se hlavy. Teprve dnes se národ zbavuje mravní choroby, která jej zachvátila po Mnichově, teprve nyní smazává svou vlastní potupu a zjišťuje, že se až dosud zlobně nenáviděl, protože byl člověk člověku, aniž si toho byl jasně vědom, odporný. To všechno zmizelo jako trocha kouře v čistém vzduchu. Lidé zjišťují, že se mají vlastně rádi, jsou na sebe dokonce laskaví i v tramvaji a okamžitě rozpoznají neorganický, cizí původ různých těch letákových nebo muničních provokací, protože v zemi není nikdo, proti němuž by bylo třeba jít se zbraní nebo koho by bylo nutné se dovolávat podvrženými letáky.

Tohle je od konce války nejdáležitější moment v životě našeho národa. Je to rehabilitace nejen strany, ale všech občanů a jejich mravního postoje, a rozhoduje se v ní nejen o minulosti, ale hlavně o tom, zda jsme opravdu hodni mít vlastní historii. Druhý Mnichov by nepřežila nejen vláda, která by ho podepsala, ale zhroutil by se definitivně celý národ. Stál by možná znovu něm pod okny Hradu, ale pak by v bezmocné nechuti šel upalovat ty, které cítil a prodával by to, za co chtěl obětovat život. Jde o všechno nám i vládě, proto jsme zajedno a proto je její zodpovědnost tak veliká. Ted už nerozhoduje o linii strany nebo o ideologických jemnostech. Má v ruce mravní osud každého ze čtrnácti miliónů obyvatel této země. A má také jejich spojenectví. Kdyby dnes vypsala strana tajně svobodné volby, dosáhla by pravděpodobně stejně drtivého vítězství jako nedávno ve Francii de Gaulle. Ale z historie víme, že ustoupit pro nás znamená prohrát všechno. A že vláda malého národa, který si chce zachovat čest a suverenitu, má jedinou cestu: vést ho k tomu cíli. Protože vláda malého národa v krizi nemá ústupovou cestu. Za zády má pouze stín šibenic.

LL č. 22, 25. července 1968

